

חג נייד: התעלומה המרתקת סביב חג השבועות

אין עוד ספר דומה לתורה בעולם כולו: מצד אחד היא עתיקה מימות עולם, מצד שני היא תוססת ומתחדשת ומעניקה את המסר העכשווי להיום. כל אחד שילחץ עליה וישתוקק לגלות את סודותיה – ימצא את החלב שהוא אמור לשתות באותו בוקר.

ב"ה | פרשת אמור | תשפ"ו

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנור – פה שבע שבתות תמימות תהיינה: עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרכתם מנחה חדשה לה'.

ראש השנה ו,ב: פעמים חמישה [בסיון], פעמים שישה, פעמים שבעה.

בעוד שבכל אחד מהחגים יש תאריך ברור בו חל החג, לחג השבועות אין תאריך והוא חל ביום החמישים לספירת העומר. אולם יום החמישים לספירת העומר הוא **יום נייד**, שיכול לחול בחמישי בסיון, בשישי בסיון ובשביעי בסיון וכך החג **לא חייב לחול ביום בו ניתנה התורה**.

כאשר קידשו את החודש על פי הראייה, אם חודשי ניסן ואייר היו מלאים – יום החמישים לעומר חל בחמישי בסיון. אם היו חסרים – יום החמישים חל בשביעי בסיון. רק אם הקביעות הייתה כפי שנקבע בלוח שלנו, שחודש ניסן מלא ואייר חסר – חג השבועות חל ביום בו ניתנה התורה – בשישי בסיון.

התמיהה עולה: מדוע חג השבועות לא נתלה בתאריך ברור של שישי בסיון בו ניתנה התורה?

רבינו בחיי כג,טז: לא אמר 'בחדש השלישי בששי בו חג השבועות', כמו שאמר בפסח 'בחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות'? אלא בא ללמד כי הוא חג נגדר אחר מצות העומר, וארבעים ותשעה יום הספורים בין ראשון של פסח עד השבועות הם כחולו של מועד בין ראשון של סוכות

רבנים מכירים את התגובה המצויה: "הרב, השיעור הגיע בדיוק בזמן. זה המסר שהייתי צריך לשמוע היום והרגשתי שדיברת בשבילי". אבל הנס לא בא מהרב כמובן. זה הפלא המדהים של התורה: היא **ספר שיחה חי בין היהודי והקב"ה**. מהעבר השני של הלומד, לא ניצבים הפים דוממים, אלא רוחו ועצמותו של הקב"ה, שמעניקה שיעור עכשווי ליהודי הלומד.

אין עוד ספר דומה לתורה בעולם כולו: מצד אחד היא עתיקה מימות עולם, מצד שני היא תוססת ומתחדשת ומעניקה את המסר העכשווי להיום. כל אחד שילחץ עליה וישתוקק לגלות את סודותיה – ימצא את החלב שהוא אמור לשתות באותו בוקר.

זה ההסבר מאחורי התעלומה המרתקת של חג השבועות. החג הגדול מכולם הוא חידה לא פתורה. התורה מציגה אותו בדרך מעורפלת ועמומה, שאינה מספקת את המידע הבסיסי ביותר. במרכזה של פרשת השבוע "אמור", ניצבת "פרשת המועדות" הידועה גם בתור פרשת "שור או כשב". הפרשה מצווה את כל סדר המועדים מהשבת ופסח עד שמיני עצרת. אולם התורה מציגה שינויים בולטים ביחס לחג השבועות, שצוּעִקִים "דרשני".

ראשית: חג ללא תאריך:

1. **ויקרא כג:** בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הע- רבים פסח לה'. ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות לה'... בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכ- רון תרועה מקרא קדש... בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא ... בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות.

ספירת העומר מפסח עד שבועות, מתאימה עם הרגשת ההתכוננות לקראת מעמד הנישואים עם הקב"ה במתן תורה (ראו בהערה). בנוסף, מובא בירושלמי רמז בולט לקשר בין שבועות למתן תורה:

ירושלמי ראש השנה ד, ח: בכל הקרבנות כתיב 'חטא' ובעצרת אין כתיב 'חטא' [בפרשת המוספים בבמדבר כה, נאמר בראש חודש 'ושעיר עזים אחד לחטאת', ובפסח 'ושעיר חטאת אחד', ובראש השנה 'ושעיר עזים אחד חטאת', אבל בשבועות נאמר (שם ל): 'שעיר עזים אחד לכפר' בלי 'חטאת']. אמר הקב"ה: כיון שקיבלתם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם.

למה בכל זאת מנתקת התורה בין שבועות למתן תורה - הן מבחינת התאריך והן מבחינת טעם החג?

קושי שלישי: חג ללא מקום התרחשות.

התמיהה יותר גדולה: לא רק ששכחנו את מועד מתן תורה ואת מעמד מתן תורה, התנתקנו לחלוטין מהמקום הנעלה בו ניתנה התורה - הר סיני.

בעוד שעם ישראל הוא עם שנקשר לאדמה ואנו מאמינים כי פעם קדוש - תמיד קדוש וקדושה לא זזה ממקומה, הנה התנתקנו לחלוטין מההר הנשגב עליו ניתנה התורה. איננו רוחשים קדושה מתמשכת להר סיני, והאמת היא, ששכחנו את הכתובת והמיקום בו ניתנה התורה.

רגע אחרי מתן תורה נאמר: "במשך היובל המה יעלו בהר". בגמר ההתגלות על ההר, נשמעה תקיעת שופר שסימלה את הסתלקות השכינה מהמקום ומותר לטפס על ההר, להתרוצץ עליו ואפילו לנהוג בו מנהג ביזיון. התורה לא טרחה לציין שום "נ"צ", כל נקודת ציון כדי לזהות את ההר עליו נראו מראות אלוקים. אבותינו לא השאירו שלט "זהירות: אתר התגלות אלוקי לפניך, נא לכבד את המקום". לכן מיקום "הר האלוקים" אבד ואיש אינו יודע להצביע על הכתובת בה ירדה התורה לעולם.

כיצד חג השבועות הפך להיות חג נייד - ללא תאריך, ללא טעם וללא כתובת בה התרחשו המאורעות? מצד שני, מדוע קושרת התורה את שבועות אל גמר חמישים הימים מחג הפסח?

ב. אפשר לומר כי הערפול אודות מתן תורה, נובע מאותה סיבה שהמצווה הראשונה בתורה היא "החודש הזה לכם"².

רבינו בחיי משיב כי התורה רצתה לקשור את חג השבועות עם הפסח ולומר שהוא הגמר של חג הפסח. שבעת השבועות ביניהם הם כעין חול המועד המקשר בין החגים. הרמב"ן מוסיף כי חג השבועות נקרא בשם "עצרת", משום שהוא ה"שמיני עצרת" של חג הפסח. כשם שבחג הסוכות יש חג שני שנקרא "עצרת", כך חג השבועות הוא ה"עצרת" שאחרי הפסח.

הדברים טעונים בירור רב: מדוע קושרת התורה את החג לפסח ולא ישירות למתן תורה?

קושי שני: חג ללא טעם

שמות כג, טו: את חג המצות תשמר ... כי בו יצאת ממצרים. **ויקרא טז, ל:** בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם ... כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם. **ויקרא כג, מג:** בסכות תשבועת שבעת ימים... למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל.

בעוד שבפסח, יום הכיפורים וסכות, יש "כי" ברור בטעם החג, הנה בשני החגים באמצע - בחג השבועות ובראש השנה אין "כי". התורה כותבת רק (כדלעיל מקור 1): "והקרבנתם מנחה חדשה לה'", וכך בראש השנה "זכרון תרועה מקרא קדש" ולא מתפרש על מה ולמה? מה יום מיומנים?

ואם בראש השנה, דוד המלך מציל את המצב ומשלים את ה"כי" החסר, כנאמר בתהלים "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב", חג השבועות נותר חידה.

כלי יקר ויקרא כג, טז: למה לא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה וראש השנה הוא יום הדין?

עקדת יצחק: כמו שיחוייב ממה שהוחזק ממנהגינו ומנהג אבותינו בתיקוני תפילותינו (שאומרים 'את חג השבועות הזה, זמן מתן תורתנו') וקריאת התורה בענייני מתן תורה וההפטר בהרכבת יחזקאל?

זאת תמיהה גדולה, משום שחכמי התורה שבעל פה יוצאים מנקודת הנחה פשוטה שחג השבועות נתקן לזכר מתן תורה. הוא חג היחיד שחל "בחדש השלישי", החודש בו ניתנה התורה. גם

1 הרבי מציין לדברי הר"ן שמביא משל נאה לספירת העומר (ליקוטי שיחות לו/10): משל לאסיר כבור הכלא, שזכה לביקור ממלכתי של מלך המדינה. המלך שקע בשיחה עם האסיר והוא מצא חן בעיניו. המלך הבטיח להוציאו מבור הכלא ואחרי חמישים יום לתת לו את בתו לאישה. משעה שקיים המלך את הבטחתו הראשונה והוציאו מהבור, הבין האסיר כי המלך הוא אדם גדול המקיים הבטחות והחל לספור בהתרגשות חמישים יום לקראת קיום הבטחה השנייה.

2 שאבתי את הרעיון מהסבר יפה שכותב הגאון רבי צבי פסח פראנק, רבה של ירושלים, לגבי קושיה דומה: התורה מערפלת את הזמן בו מתחילים לספור עומר. נאמר "ממחרת השבת תספורו", אבל לא נאמר איזו שבת וגם לא מוכן מה הקשר בין ספירת העומר ובין השבת. פרצה מחלוקת גדולה בין החכמים ובין הצדוקים, האם הכוונה היא למחרת 'חג הפסח' כשיטת החכמים או למחרת 'השבת הראשונה של פסח', כשיטת הצדוקים.

הרב פראנק מסביר כי התורה שאירעה בכוונה את הנושא מעורפל, משום שמועד התחלת הספירה משליך ישירות על מועד חג השבועות והתורה רצתה **שמועד מתן תורה יהיה תלוי בקביעת התורה שבעל פה.**

כך מתן תורה הוא אירוע נצחי, שאין לו מועד ואין לו מקום, כי הוא מתרחש בכל יום ובכל מקום. כל יום הוא חג מתן תורתנו וכל מקום בעולם הוא הר סיני בו ניתנת התורה מחדש. כל אדם שישתוקק לחשוף את עומקה ולמצוא בה מזור לבעיותיו ברגע הזה – מובטח לזכות לכך.

דברי הכלי יקר מובאים רבות באגרות ושיחות אדמו"ר, כמו שמבאר על נוסח ברכת "נותן התורה" לשון הווה. בעוד שהברכה מתחילה בלשון עבר, "אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", היא מסיימת בלשון הווה: "בא"י נותן התורה". כי בכל בוקר מזכירים לעצמנו כי מתן תורה בהר סיני הוא לא הסוף, אלא התחלה של תהליך המתחדש בכל יום מחדש.

הכוונה היא כפולה – הן על "מתן תורה" מלמעלה והן על "קבלת התורה" מצד האדם. ראשית, מתן התורה מלמעלה. **נותן התורה אוהו בספר וממשיך להעניק אותו בכל יום מחדש.** הקב"ה עומד ממול הלומד ומעניק לו עכשיו שיעור פרטי אודות מה שהוא צריך לשמוע לחייו.

זו הרי עובדה מופלאה שאין סוף למתן תורה. אין עוד ספר עתיק כמותה, שלא השתנה ולא עודכן במהלך כל השנים, ובמקביל הוא מתחדש ונובע כל שנה מחדש בהתאם לאתגרי הדור.

כל ספר חי לזמנו וחולף מהעולם. כל הדתות בני גילה של התורה נעלמו וחלפו ואיש אינו הוגה כיום בתורת הבעל והעשיתורת, האלילות הבבלית, היוונית או הרומית. העולם האמין בשדים ורוחות, בשיטות ריפוי פרימיטיביות, בגישות מדעיות מיושנות, ועם כל יום הן הופכות להיות לא רלוונטיות. אבל התורה נשארת נצחית כמו לפני 3338 שנים.

מה שיותר מדהים הוא, שהיא לא מפסיקה להתחדש ולפרוץ דרכים בהתאם להתלבטויות של יהודי כיום. כשעבדו אלילים, כל התורה הייתה מענה לעבודת האלילים. כשהיינו בחוץ לארץ, כל התורה התפרשה כחיוזוק ליהודי שחי בודד בגולה. כשזכינו לעלות ארצה, כל התורה מתפרשת כמסרים מהארץ לבני האומות וכי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים וכו'.

כל ספר מתאים לאדם מסוים. אדם ריאלי אוהב מתמטיקה ומחשבים ואדם הומני מתחבר למקצועות חברתיים. התורה היא הספר היחיד שנלמד על ידי כולם, מראשיתם שבטיכם עד חוטב עצים ושואב מימין. היא מתחדש לספקותיו של האדם הפרטי והוא מוצא בה מזור ללבטים שהוא מתמודד איתם עכשיו – במשפחה, בעסקים, במקומו האישי בעולם, בחברה ובכלכלה וכו'.

היבט נוסף של התחדשות התורה בכל דור, הוא יכולתה לתת עצות והכוונה לאדם לבעיותיו החמורות כעת. הגמרא אומרת על שמואל, החכם הבבלי, כי כאשר היה מתלבט אם לצאת לדרך, היה פותח ספר ומחפש רמז בפסוק. בדורנו אירע אירוע מרטיט עם "גורל הגר"א", כמובא בהערה³.

המצווה הראשונה שקיבלנו כעם, רגע לפני יציאת מצרים, היא לקבוע "ראש חודש" ולקבוע את חודש ניסן כראשון לחודש השנה. האבן עזרא מסביר את מרכזיות המצווה בכך, שמוכרחים להגיע בה לפרשנות התורה שבעל פה. המצווה מנוסחת כתעלומה מוחלטת ואין כל דרך ללמוד אותה ללא פרשנות שעברה מדור לדור.

"החודש הזה" – איזה חודש? התורה לא אומרת באיזה חודש מדובר? "ראש חודשים" – באיזה מובן הוא ראש חודשים? ומה הם בכלל חודשים? כמה ימים נמשך החודש ואיך הוא מתחיל ונגמר? לכל אחד מהאומות הקדומות הייתה דרך אחרת לחשב חודש, את גודלו ואורכו. "ראשון הוא לכם לחודש השנה" – כמה חודשים יש בשנה? ואיך בכלל מחשבים שנה? ועוד לא נכנסנו לכל מערכת החשבונות האסטרונומית של קידוש החודש, שהם החשבונות המסובכים בתורה.

אלא בראש כל המצוות קובעת התורה את החובה לחפש את 'הקודים של הכספת' הטמונים אצל חז"ל. מכאן ראש פינה לכלל המצוות, שהן ניתנו מראש מעוגנות בפרשנות חז"ל בתורה שבעל פה.

אפשר לומר כך לגבי החג שהוא ראש וראשון ללימוד התורה: חג השבועות בו קיבלנו את התורה שבכתב, מוגש כשהוא תלוי ומותנה בתורה שבעל פה, כדי שיהיה ברור שזו תורה אחת מאוחדת שאי אפשר להפריד בתוכה. חידת החג מחייבת ללכת לחז"ל ולשאול את פתרון התעלומה: מה יסוד החג בחמישים יום מהבאת העומר? מדוע אין לחג תאריך קבוע וכו'.

מכאן נמשיך עם טעמו הנפלא של הכלי יקר, שהעלה את השאלה כנ"ל:

2. כלי יקר: על מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע, כדי שיהיה דומה בכל יום ויום כאילו באותו יום קבלה מהר סיני, כמו שאמרו רז"ל (עירובין נד, ב) שהתורה נמשלה לדר זה – שכל זמן שהתינוק ממשמש בו הוא מוצא טעם חדש, כך התורה כל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש ... על כן אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז ב'הבאת מנחה חדשה' – להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ... וזה הטעם להעלם יום דין של ראש השנה, כדי שלא ילך אדם בשרירות לבו ויסגל עונות כל ימות השנה ויחשוב לתקן מעשיו בהיותו קרוב ליום ה' שבו ישב על כסא דין, אלא ידמה בנפשו כאלו בכל יום ויום ה' יושב על כסאו למשפט ... וכן איכא למאן דאמר אדם נידון בכל יום.

התורה מעלימה בכוונה מכוונת את ה"כי" של מתן תורה וראש השנה, כי שניהם הם אירוע מתמשך ומתחדש בכל יום. יום הדין מתחדש בכל יום מימות השנה ואדם נידון בהתאם למעשיו היום.

3 <https://www.youtube.com/watch?v=4wAS4H8vvOg> שלושה חרשים לפני קום המדינה, יצאה קבוצה של 35 בחורים, שנודעה בתור "שיירת הל"ה", ליישובי גוש עציון הנצורים כדי להעביר להם נשק ותחמושת. בדרך פגשו רועה צאן ערבי והם ריחמו עליו ושלחוהו לביתו. הרועה הזעיק מאות ערבים והם כיתרו את השיירה ורצחו את כולם. 23 גופות זוהו ונקברו, אבל 12 גופות הושחתו עד שלא ניתן היה לזהותן. הן נקברו באדמה בשנים עשר קברים בלי מצבות.

כאן⁴ הובאה פרפרת נהדרת להעשרה. וכאן⁵ עוד עובדה מרתקת.

'אם לא יום מתן תורתנו?'

הנה היישום המשמעותי של הרעיון:

רש"י מרגיש בחוסר הבהירות ומוסיף הסבר: "אי לאו האי יומא – שלמדתי תורה והתרוממתי". אבל מדוע רב יוסף עצמו לא דיבר ברור?

דברים ד: רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ... יום אשר עמדת לפני ה' א-בחר רב.

ההסבר משנה חיים: רב יוסף מגלה את סוד ההצלחה בלימוד התורה. הוא משתף איך הגיע להיות בבחינת "סיני" הבקי בכל התורה כולה? 'אם לא היום הזה' – היום בו עומדים כעת שהוא **כל יום ויום!** אם לא הייתי מתייחס לכל יום רגיל כמו לחג מתן תורתנו – לא הייתי כובש את היעד.

ירושלמי שבת ו: כל האומר שמועה מפי אומרה – יהא רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד כנגדו.

כי ההצלחה היא אוסף של הרבה רגעים קטנים, שהתחברו למגדל רב מידות. פסגות לא נכבשות ברגע גדול ומעורר השראה, אלא בהתמדה מייגעת ויום-יומית. האנשים הגדולים הם אלו שיוודעים את כוחם של הרגעים הקטנים.

ברכות כב: מה להלן (במתן תורה) באימה וביראה וברתת ובזיע – אף כאן (בלימוד תורה בכל יום) באימה וביראה וברתת ובזיע.

הרכי מבאר בדרך דומה את העובדה שהתורה ניתנה "במדבר". התמיהה ידועה: מי חוגג במדבר השומם? מפיקים מחפשים לוקיישן מרהיב, שיעורר את החושים וייתיר רושם בלתי נשכח, ומדוע לא נתן הקב"ה את התורה על פסגת החרמון, בתוך הירוק של יער ירושלים או לחופי הכינרת?

כשם שאמורים הדברים מצד "מתן התורה" מלמעלה, כך מצד "קבלת התורה" של האדם: כדי להצליח בלימוד התורה, הלומד חייב ללמוד כל יום ויום ולהתייחס אל כל יום רגיל – כאילו הוא חג השבועות בו ניתנה התורה.

כי צריך ללמוד בכל רגע. הקב"ה נתן את התורה במקום הראשון שהיה יכול לתת אותה, כי אין רגע פטור מלימוד. היא חיינו, היא נשמת אפנו והיא שהופכת את השימון המדברי לגשר חי עד השמים.

נוכחתי בכך בעיניי: לפני כמה שנים ניגש אלי בחור כבן עשרים וביקש להזמיני לחגיגת "סיום הש"ס". "אתה רחפת אותי לקפוץ למים", אמר לי בעיניים נוצצות, "וראוי שנחגוג יחד. בערב חג השבועות לפני שנה ורבע, שמעתי ממך רעיון מעורר השראה על ניצול הזמן והחלטתי להסתער על המשימה. אני לומד שבעה דפים ביום ועומד לסיים את הש"ס בתוך שנה וחודשיים".

ליקוטי שיחות ח/237: ניתנה תורה במדבר – ללמדך שגם כשהאדם במצב של היפך ההרחבה, ועד מצב של מדבר, חייב בתלמוד תורה. ולא שידאג וישתדל ויתעסק בצרכיו ולא אחרי זה ילמד תורה ויקיים מצוות, ועל דרך 'לכשאפנה אשנה', כי אם צריך לקבל תורה מיד, במצב בו נמצא.

הנה הרעיון שאמרתי בזמנו: הגמרא מספרת על רב יוסף, שנהג לערוך סעודה בחג השבועות, שכן "אם לא היום הזה – כמה יוסף איכא בשוקא?". עולה השאלה, מדוע נוקט רב יוסף לשון כללית: 'אם לא היום הזה' ואינו מפרט באיזה יום מדובר? למה אינו אומר

אחרי שנגמרה מלחמת העצמאות, בני המשפחות פנו אל הצדיק הירושלמי, רבי אריה לוי, בתחינה למצוא דרך לזהות את הגופות ולהעניק כבוד אישי ומצבה ברורה לכל אחד. הרב לוי הזמין את חתנו ושניים מההורים השכולים (ביניהם "ראובן מס", בעל הוצאת הספרים הידועה ואביו של "דני מס", מפקד שיירת הל"ה). לאחר הכנות רוחניות מתאימות, הרב ערך "גורל הגר"א", בשיטת פתיחת ספר תנ"ך והצבעה על פסוק מסוים כדי למצוא הרכה. הם נטלו ספר תנ"ך עתיק שהודפס באמסטרדם וכיוונו כי הפתיחה הראשונה של הספר תהיה מכוונת עבור הקבר הראשון. הפסוק שנפתח היה "ומטטה בנימין בגורל" והם ידעו כי הקבר שייך לחלל "בנימין יגוסלבסקי". הפסוק השני אמר: "הלא בן ימיני אנכי" והם מצאו רמז למנוחתו של החלל "עורר בן ימין". כך פתחו 12 פעמים ומצאו רמזים לכל החללים, הי"ד.

4 שמעתי מהרב יוסף יצחק ג'ייקובסון: ארון הברית שבתוכו הונחו הלוחות, היה מורכב משלושה ארונות זה בתוך זה. ארון גדול עשוי זהב, בתוכו ארון קטן מעץ, ובתוכו ארון קטן יותר מזהב. בקיצור: זהב, עץ, זהב.

מה משמעות השילוב בין הזהב והעץ? הזהב הוא מתכת שאינה מחלידה. הזהב יכול להיות קבור מתחת למים אלפי שנים, אבל להישאר טהור ונקי כאילו יצא מהמעברה בבורסה. בשנת 2015, שחתה קבוצת צוללנים חובבנים מתחת מי קיסריה ומצאה בחול הים את אוצר הזהב הגדול בהיסטוריה של ישראל: נקברו שם 2000 מטבעות זהב, המתוארכים למאה ה-11 לספירה אחרי התקופה הצלבנית. המטבעות היו קבורים תחת המים כאלף שנים ולא נזקקו אפילו לניקוי.

עם זאת, הזהב אינו חומר חי. הוא מתכת דוממת. ולכן בתוך הזהב שולב גם עץ, סמל הצמיחה. לומר שהזהב צריך לחדור בלבבות אנושיים ולהיות משולב בחיים תוססים של לומדי תורה ומחדשים בה.

5 יוסף בן מתתיהו מתאר בספרו "מלחמות היהודים", את התהלוכה של צבא רומא, בשומו כמנצח מירושלים. החיילים הניפו בתרועת ניצחון את מנורת הזהב, שולחן לחם הפנים ושאר כלי הקודש. על שער הניצחון ברומא חקקו את מנורת הזהב, אבל לא התייחסו לתורה. בסוף התהלוכה החזיק מישור את ספר החוקים היהודי.

הם לא ראו בה מוצג הראוי להתייחסות. היא נתפסה כמוצג ארכיוני, מיושן ולא רלוונטי ח"ו. אבל חלפו אלפיים שנה, רומא איננה, להבדיל גם אין לנו את כלי הזהב של המקדש, אבל בכל בית כנסת בעולם קוראים יהודים בדבקות בספר התורה. היא ראתה הכול, שרדה הכול ומתחדשת כמו תפוח טרי.

אנו רוצים להאריך כאן בנקודה עמוקה שבעמוקות שתופסת מקום רב במשנת אדמו"ר. אחדד את המסר עם תוספת נפלאה שראיתי בהגדה של פסח של הרב יונתן זקס.

ריב"ל לא אמר שיהודי הוא "חופשי", הוא אמר שיהודי הוא "בן חורין". אלו שני מושגים הפוכים. יהודי אינו חופשי ורק המת הוא חופשי, ככתוב "במתים חפשי", אבל היהודי הוא **בן חורין גמור**.

"חופשי" הוא מי שאין לו חובות, נער אחרי הצבא מתגלגל עם החברים עד לפנות בוקר, קם בצהריים, כל הסלון זרוע מגשי פיצה וגרביים מלוכלכות. "בן חורין" הוא מי **שמשוחרר להגשים את עצמו**. הוא השיג את התנאים כדי להביא לשיא את היכולות הייחודיות שלו. חופשי הוא חופשי "מ" - מלקום בבוקר ומתשלום חשבונות. בן חורין הוא משוחרר "ל" - לנוע קדימה ולהביא את עצמו לשיא.

הדרך להשיג חירות אמיתית היא באמצעות תנאים והגבלות שמכוונות את הנפש לשיא. אדם נוסע בכביש הוא מוקף בחוקים. הוא חייב לשמור את חוקי התנועה, לנסוע במהירות מותרת, להיזהר מהטלפון וכו'. אדם נשוי מוקף בצווים: עליו לעבוד ולפרנס, לקום מוקדם כדי לשלוח את הילדים לבית הספר, לשמור על טהרת המחשבה וכו'. גם הילד אינו חופשי, הוא חייב לקום וללכת לבית הספר. אבל אלו לא הגבלות, אלא אמצעים מקדמים להשגת "חירות", שמאפשרים לו להגיע לשיא שלו.

אצלנו בבית הכנסת יש יהודי, שלא עולה להגבהת התורה. הוא אחד ממנתחי העיניים הבכירים בישראל ונזהר לא לאמץ את היד. אבל זאת לא הגבלה, אלא הגנה כדי לכוונן אותו אל הייחודיות שהופכת אותו לאחד הרופאים הטובים בארץ. גם הכדורגלן ליונל מסי אינו "חופשי". הוא קם מוקדם, עושה מתיחות שרירים, מתאמן שעות בשמש הקופחת כדי לשמור על כושר ומקפיד לאכול מאכלים עתירי אנרגיה שישחררו את התנועות שלו. האם מסי היה מוותר על כל זה בשביל סטייק טוב?!

להבדיל, יהודי הוא בעל צרכים ייחודיים. הוא חלק אלוהי ממעל עם נפש אלוהית שמייחלת לפרוש כנפיים ולשוב אל מקורה.

היזכרו בימים הקשים של מגפת הקורונה: בתי המשפט נסגרו על מנעול ובריה - ואיש לא התקבץ בחצרותיהם לבקש דיון. משרדי מס הכנסה נסגרו - ושום עצמאי לא עמד בפתח לבקש להגיש דוחות. מוסדות התרבות נסגרו והגזרה התקבלה בהבנה. אבל שערי בתי הכנסת נסגרו - ואנו התדפקנו על דלתותיהם. "דלים ורשים דפקנו דלתיהם". כי בית הכנסת הוא לא רק חובה, הוא **צורך**. הוא הכנפיים של הנפש. כמו נר שבוער למעלה, להבת היהודי כמהה להתחבר למעלה.

יתירה מכך: אפילו הנפש הבהמית הקולנית והאימפולסיבית, כל קיומה הוא כדי שנטפס מעבר לה. כל העוצמה שלה הוא כדי שנגיד לה לא ונטפס מעליה.

הרי כמה שאנו אוהבים לדבר לשון הרע, אנחנו מרגישים סיפוק

ג. כעת עלינו לברר את השאלה השנייה: אם כך, למה תלתה התורה את חג השבועות בחמישים יום מחג הפסח, כדברי רבינו בחיי והרמב"ן שהובאו לעיל? מדוע החג שאין לו מקום ואין לו זמן, קשור בכל זאת עם חמישים יום ליציאת מצרים?

ראיתי רעיון כביר בכתביו של הרב יונתן זקס והדברים פורחים ועולים מתוך תפיסתו של כ"ק אדמו"ר במושגי יציאת מצרים וחירות: חג השבועות נועד להשלים את חג הפסח ולגמור את **היציאה ממצרים**. שבועות מעניק את התפיסה העמוקה ביותר על נפש האדם:

לא מספיק לצאת ממצרים, אלא נדרש גם **לצאת לחירות**. אם בפסח עזבנו את מצרים ויצאנו ממצרים, בשבועות נעים קדימה ויוצאים לחירות.

הבנת הדברים תלויה באחד ממאמרי חז"ל התמוהים ביותר שנכתבו אי פעם.

3. אבות ו,ב: אמר רבי יהושע בן לוי ... 'זהלוחות מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות' - אל תקרא חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה.

הפסוק היה צריך לומר 'חרוט' על הלוחות בטי"ת ולא 'חרות' בתיו, כמו מפלגת 'חירות' של מנחם בגין? גם היה צריך להיות כתוב 'חרוט בלוחות', שהרי חריטה היא חקיקה בתוך האבן ולא 'חרות' על הלוחות' מלמעלה? אלא "אל תקרא חרות אלא חירות - שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה". לכן דברי התורה חרוטים על הלוחות, משום שהתורה משחררת את האדם מעבר לכבלי החומר.

ולא ברור האם הדברים נאמרו ברצינות או בהומור ... חרות? האם לומד התורה הוא הסמל לאדם חופשי? הרי אין בעולם עבד משועבד כמו היהודי ירא השמים. בעוד שהעבד משועבד רק בגופו, היהודי משועבד בנפשו ומהותו, במחשבה, דיבור ומעשה?

התורה עצמה אומרת בפרשה הבאה: "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים?" לכן המוכר עצמו לעבדות ורוצה להישאר אחרי שש שנים, נרצע במרצע, כי שכח את מה ששמע בהר סיני: "עבדי הם ולא עבדים לעבדים". על איזה חירות מדבר רבי יהושע בן לוי?

המפרשים באבות מציעים כיוונים שונים: יהודי הוא בן חורין מכבלי הטבע של ההתמכרות לאוכל, לאישות, לתאוות בצע וכו'. מצוות התורה מרגילות לשלוט בטבע ולהשתחרר מכבלי החומר. אחרים אומרים כי יהודי משוחרר מכבלי ההתכלות והזמניות ההיסטוריים ועמנו הוא נצחי כמו הקב"ה בעצמו. הארכנו ברעיונות אלו בהזדמנויות שונות.

6 הרבי נהג להביא לכך משל יפה: החיים הכי טובים בשביל צמח, הם להיות נטוע בתוך האדמה. אם מישהו יחליט להוציא אותו משם כדי לאפשר לו חופש - הוא יהרוג אותו. אולם בשביל בעל חיים זה לא מספיק להיות נטוע. הצורך שלו הוא דווקא להסתובב ולנוע ממקום למקום כדי לחיות. האדם עומד בקומה גבוהה יותר ויש לו צרכים משלו: לא מספיק לו להיות נטוע, אפילו לא מספיק לו לנוע, הוא משתוקק גם להחכים ולרעת. ואילו בשביל היהודי גם זה לא

ינהל אדם את חייו היום-יומיים בצורה מסוימת, תהיה לו נשמה בריאה בגוף בריא, וזה יהיה טוב עבורו הן בעולם הזה והן בעולם הבא. ואם האדם היה חי מספיק זמן, היה מגיע בכוחות עצמו לאותן מסקנות שאנו מוצאים בתורה.

הסיבה שהתורה מכונה בשם "עול", שהיא שומרת ומכ- ריחה לפעול על פי הציוויים ו**כנגד הפיתויים**. טבע האדם והיצר הוא כזה שעשוי להתעלם מהתוצאות המרות בגלל הסיפוק הראשוני. לעיתים צריך להזהר ילדים ומבוגרים שהתמכרות יתירה על המידה למאכלים מסוימים תזיק להם ותגרום שלא יוכלו לאכול שום דבר וואז צריך להכריח אותם להימנע מכך. באופן דומה, התורה והמצוות ניתנו לנו באופן של 'עול', שבין אם האדם מביין אותם וביין אם לא ויהיה הפיתוי אשר יהיה - עליו לבצע אותם.

זה היה לפני כתשעים שנה. רבי אלחנן וסרמן, מגדולי ראשי הישיבות בליטא ומחבר הספר הלמדני "קובץ שיעורים", יצא למסע באמריקה הגדולה. מצבה הכלכלי של ישיבת "אוהל תורה" בכרנוביץ' שבליטא לא הותיר ברירה ועול החזקת הישיבה הפך להיות קשה מיום ליום.

יהודי היבשת החדשה קיבלו את הגאון בהערצה, אבל הסכום שהצטבר היה זעום. אנשי העסקים לא מצאו טעם בטיפוח ישיבות שיצמיחו לומדי תורה והגיבו בקרירות. רגע לפני שעזב באכזבה, אמרו לרבי אלחנן כי ברובע ברונקס בניו-יורק מתגורר גביר אדיר, פיליפ גולדשטיין שמו. הוא מנהל מפעל ענק לייצור מעילים וחליפות ואם יצליח לפתוח את ליבו, לא יצטרך לדאוג לצרכי הישיבה.

"פיליפ גולדשטיין?!", זה החבר שלי, פייבל מבירוז', שגדל אתי יחד". הרב הרים טלפן למשרדו של גולדשטיין וכשהמזכירה אמרה ש"הוא עסוק", אמר הרב: "תמסרי לו שחבר ילדותו, אלחנן מבירוז', מבקש לפגשו". קול נמרץ נשמע: "אלחנן פה? אתה חייב לבוא לראות את המתפרות הענקיות שלי".

המארח הוביל את רבי אלחנן במפעל הענק, הפגין בגאווה את מחסני הבדים, את קומת המתפרות ואת חדרי המעצבים. כשהתיישבו בחזרה במשרד המרווח ביקש לשמוע מרבי אלחנן מה מעשיו כאן?. הרב סיפר כי הגיע לאמריקה כדי לתפור כפתור רופף במעילו, וכולם אמרו לו שגולדשטיין יודע לתפור כפתורים. הגביר הוביל אותו לאחד החייטים והורה להחליף את כל הכפתורים במעילו של הרב. אחר כך לחצו יד חמה ונפרדו לשלום.

חלפו כמה שעות ופתאום הופיע אורח בחדר המלון. פייבל גולדשטיין הביט לרבי אלחנן בעיניים ואמר: "אלחנן, אתה מסתיר משהו. אחרי שעזבת ונרגעתי מההתרגשות, חשבתי שזה לא יתכן שבאת מכרנוביץ' עד אמריקה בשביל לתפור כפתור. מה באמת

כפול מלהתאפק ולא לדבר לשון הרע. כל אחד שניסה להוריד משקל יודע כי העונג לנצח את הנפש הבהמית הוא גדול מהעונג להקשיב לתאוה. הגוף נהנה יותר **לא לאכול** מאשר לאכול. בעוד שעצירה באמצע הדרך לקניית 'קפה ומאפה' היא הנאה קטנה, הגבורה **שלא לעצור** לקניית 'קפה ומאפה', מייצרת הרגשת סיפוק גדולה יותר.

האדמו"ר הזקן מצטט משל מהזוהר: משל בנסיך, בן מלך, שגדל להיות היוורש העתידי ולעמוד בראש המדינה הענקית. המלך העניק לו את המורים הטובים ביותר להכשירו לתפקיד הרם, אבל בתוך תוכו חשש המלך מאופיו של בנו. האם ניחן בעוצמה המוסרית והאיפוק הרגשי בפני הפיתויים של השררה.

המלך שלח אישה שתפתה את הנסיך לחטא. היא הייתה אדם חזק עם קסם אדיר וכמעט היה בלתי אפשרי לעמוד בפני הנוכחות שלה. המלך הבטיח לה שכר עצום כדי לבצע את מלאכתה היטב.

כעת ניכנס לראש של אותה אישה: מהי רוצה בתוך תוכה? להצליח במשימה או להיכשל בה?. הרצון המידי שלה הוא לערער את שיווי המשקל של הנסיך. אבל בתוך תוכה יודעת **שההצלחה היא הכישלון שלה**. הדבר הכי גרוע יקרה כשהיא תגבר על המוסר של הנסיך ותפיל אותו ברשת.

הרוע נוצר במטרה לזעזע את עולמנו הפנימי (ולחשוף את עוצמות הטוב שבנו). הוא קיבל יכולות אדירות במטרה להפיל אותנו מהמסילה. אבל הרוע עצמו מכיר בכך שהוא שליח האלוקים, שמבקש שהוא ייכשל במשימה ולא יפתיע בה. לכן אפשר להרגיש את החיוך של הנפש הבהמית עצמה כשאנו מנצחים ומתנשאים מעליה.

לכן קושרת התורה את חג השבועות עם חג הפסח. הדבר לא נועד בשביל מתן תורה עצמו, אלא כדי להשלים את היציאה ממצרים. ללמד את תובנת התובנות במהות הנפש האנושית ולהורות את הדרך לאושר: לא מספיק לצאת לחופש, מוכרחים לצאת לחירות. חייבים לאסוף את הכנפיים לעוף גבוה.

כך אמר רבי עקיבא לפפוס: אני מסכן את החיים כדי ללמוד תורה, אבל ככה אני עצמי חי. בעוד שבלי תורה אמות בוודאי. בהערה⁷ הובאה דוגמה אנושית חדה.

הרבי מליובאוויטש, מורה לדור נבון א/59: קיבלתי את מכתבך ... בו את מביעה את הקושי ליישב בין מחויבות לתורה ומצוות ובין הרעיון של בחירה וחרות אישית. אני מניח שהקושי נובע מהבנה שטחית של המושג 'קבלת עול', משום שהמילה 'עול' רומזת ליצירת מגבלה. אבל האמת היא שונה: לבורא העולם והאדם יש את הכישורים הטובים ביותר שישנם לסמכות כלשהי, לדעת מה טוב עבור האדם ועבור העולם בו הוא חי. בטובו, הודיע לנו הקב"ה שאם

מספיק: יש לו צורך מיוחד שרק הוא ממלא אותו: להתרומם ולעשות בשביל הנשמה.

7 <https://www.youtube.com/watch?v=RDkFGDUDXPQ>: כאשר מציגים סקר לנשים ושואלים מה המשימות המהנות שלהן? גידול ילדים לא נמצא אפילו בעשר המקומות הראשונים... אבל כששואלים מה הרגעים המשמעותיים בחיים שלהם, הם נזכרות בלידות ובמסיבת חנוכה עם הילד. כך שאנו יותר מורכבים ממה שאנו נראים ויש פער בין צרכים מידיים ובין ארוכי טווח.

חסר לך?."

רבי אלחנן נעץ מבט בחברו ואמר: "פייביש, אתה צודק, לא הגיוני לבוא מאירופה בשביל לתפור כפתור, ואתה, נשמתך עברה מרחק גדול פי כמה מהעולמות העליונים ועד העולם הזה - וכי עשתה את כל הדרך הזאת רק בשביל לתפור כפתורים?...!".

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il